

JUSTIFICACIO.- Escriptor desconegut, en Francesc Martí és un home liberal i idealista, dues coses que avui, com tots sabem, ja no es porten. No cal dir, per altra banda, que en Francesc Martí, com tots els escriptors desconeguts, liberals i idealistes, ha hagut de dedicar-se, des de fa molt temps, a la sagrada tasca de guanyar-se la vida i a cultivar les seves absurdes inclinacions de manera intermitent, en un constant "aquí-caic-aquí-m'aixeco" que és la millor manera -segons està indiscutiblement comprovat- de no arribar ni a caure ni a aixecar-se mai del tot.

En Francesc Martí guarda quasi vergonyosament en un calaix uns papers més o menys personals, on de tant en tant anota idees i pensaments fugissers, no sap ben bé perquè. Per fer-ne algun dia, un florilegi?. O per aprofitar-ho com a material per escriure, un altre dia, una obra coherent?. O, simplement, per desfogar-se i tractar de quedar tranquil?. No ho sabem, ni podem pretendre saber-ho. Només sabem que, portats per una mà amiga, hem tingut accés a aquests papers encapçalats --és de suposar que de manera provisional-- per una cita certament explícita i per unes dedicatòries que qualificariem, sinó de confoses, sí almenys d'incertes.

Hem examinat els papers i creiem que contenen quelcom aprofitable. Són pàgines palesament incompletes, fins i tot potser contradictòries, i que si no ens serviran per resoldre cap problema fonamental de la humanitat, ens podrien servir almenys per conèixer en Francesc Martí, si bé suposem que ell preferiria més ser comprès que no pas conegut.

Sigui com sigui, podrem veure, llegint-lo, com pensa, i no solament pel que ha escrit, sinó també pel que ha deixat d'escriure. No sabem ben bé si tot això val o no val la pena d'airejar-ho, però gairebé ens arriscariem a fer-ho encara que només fos per retre un homenatge a aquest "altre jo" que tots, d'una manera o altre, portem a dins.

Que aquesta intenció justifiqui almenys, el nostre atreviment.

Joan Ripoll

"Escribo breve por tu mucho entender; corto, por mi poco pensar"

BALTASAR GRACIÁN ("EL HEROE")

A la memòria d'Octavi de Romeu, de Martí Rialp, de Salvador Orlan..

- Crear ha de ser donar forma a les vivències més íntimes. La resta és literatura.

PAPERS DE FRANCESC MARTÍ (Fragments)

- Ara àdhuc hi ha escoles que ensenyen a llegir de pressa i a assimilar millor el que s'ha llegit. Fins amb això hi ha pressa, quan l'ofici de llegir, de pensar, de crear, és precisament el que requereix més calma, més delectació, més posar-s'hi bé i deixar de banda la "productivitat".

- Hi ha el problema de la forma, de salvar l'abisme entre el què es pensa i el què es diu, o entre el què es diu i el què es voldria dir...El secret -la lluita- està en trobar l'expressió unívoca, exacta. Res no pot dir-se sense que trobi l'expressió que li és pròpia, deia en Bazin referint-se al cinema: doncs bé, la dita val per a tot.

- Escrivint, un hom s'allibera. Les idees prenen forma, cos, surten d'un mateix i es fan objectives. Es un part de la ment. I prefereixo que saltin les idees soles, nues, vàlides per elles mateixes, que no bastir-les artificialment entorn de personatges o de situacions. Hi ha un excés de sensibilització -en el sentit de sensible, tàctil- en els processos mentals, com n'hi ha en els espirituals. Les idees són abstractes.

- Viure és, també, crear. El valor d'aquesta creació -com l'artística- dependrà de com es visqui. Però una vida intensament viscuda, conscientment viscuda, pot assolir els límits de l'obra d'art.

- Trobo un encant en els clàssics menors, els oblidats, els pocs cotitzats oficialment. Potser perquè són poc coneguts o comentats, ens guarden sorpreses apetitoses. Dels altres, no sé què dir-ne: de tantes coses que se'n diuen, ja saps a la bestreta el què t'han de dir.

- No és el mateix ser culte que ser intel·lectual. Hi ha molts erudits que no saben pensar.

- L'aspecte social de l'art? Tot l'art, tota creació artística, és social, en el sentit que neix d'un temps i d'unes coordenades contingents. Però voler veure només l'aspecte social en l'obra d'art és, no solament disminuir-la, sinó desvirtuar-la. En passar el temps, el valor social s'esbravarà, i si el valor artístic no és autèntic, no hi quedarà res.

- L'estètica no és tan sols una qüestió de forma. Es també una qüestió d'esperit.

- Teoria dels estils, traslladada al cinema italià: Rossellini, classicisme; Fellini, barroc; Antonioni, neoclassicisme; Visconti, romanticisme.

- No s'entén una crítica si no és subjectiva: vull dir si no està feta des del punt de vista del que judica. La crítica ha de ser personal i apassionada, per tal que sigui un camí obert al suggeriment, a la intuïció, al descobriment. La crítica freda, objectiva, feta per un jutge ideal situat més enllà del bé i del mal, no és solament falsa, sinó que la titllaria d'ontològicament impossible. ¿O és que un hom ha de deixar de ser ell mateix quan judica una obra d'altri?

- Per ser perfecte, el record ha de ser un bagatge que ens permeti construir millor el futur.

- El valor de l'expressió humana és tan relatiu, que el què per uns és sublim, per altres és, simplement, ridícul.

- L'elogi de la paraula? Diguem-ne, més exactament, el misteri: en Carles Riba deia, en un vers, que per nosaltres, humans, els mots són només per entendre'ns, no per entendre'ls.

- Missió de l'artista: parlar d'ell mateix o parlar de tots els homes?. No crec en l'objectivització de l'art. Es tracta de fer-se entendre per tots a través d'un mateix. Si és autèntic, el més particular esdevé el més universal.

- Model d'acció (almenys per a mi), tret del "Glosari" d'en Xènius: "Oh, una vida regular i quieta, al servei d'una ànima irregular i inquieta!"

Francesc Martí